

**LANDELIJKE BELANGENBEHARTIGING UNIE KBO
RAPPORTAGE DERDE KWARTAAL 2014**

De belangenbehartiging lag deze zomer bepaald niet stil. Het besluit van de Eerste Kamer begin juli over de WMO 2015 vroeg om een directe reactie. Onze pensioendeskundigen gingen aan het werk om een reactie te schrijven op voorstellen van staatssecretaris Klijnsma eind juni voor een nieuw financieel toetsingskader. Lobby voor onveiligheid van sleutelkluisjes leidde tot Kamervragen. Het onderzoeksbureau NIBUD berekende ook dit jaar de gevolgen van de kabinetsplannen voor 2015 voor de koopkracht van verschillende groepen 65-plussers: van echtparen en alleenstaanden, van ouderen uit verschillende inkomensgroepen, van ouderen die weinig en die veel zorg nodig hebben. Deze samenwerking met het NIBUD stelde ons in staat om goed beslagen ten ijs te komen rond Prinsjesdag. Toen de verbijsterende plannen van de overheid voor de bezuinigingen op ouderen in 2015 al voor Prinsjesdag uitlekten, stonden de Unie KBO en haar directeur Manon Vanderkaa klaar om in de media op te komen voor een rechtvaardige behandeling van ouderen. Over deze en andere activiteiten leest u in deze derde rapportage van 2014.

INKOMEN EN KOOPKRACHT

Reactie op Vergrijzingsstudie van het Centraal Bureau van Statistiek (CBS)

In het rapport 'Minder zorg om vergrijzing' schreef het CBS begin juli dat als gevolg van bezuinigingen en het terugdringen van het begrotingstekort het huidige niveau van overheidsvoorzieningen betaalbaar kan blijven, zonder verdere aanpassingen in collectieve inkomsten en uitgaven. Wel neemt het profijt af dat mensen op oudere leeftijd hebben van de overheid, aldus het CBS. De directeur reageerde in een persbericht met de opmerking dat de Unie KBO begrip heeft voor bezuinigingen als noodzaak om de samenleving betaalbaar te houden voor de generaties na ons. Zij pleitte voor een eerlijke verdeling van lasten en lusten en riep de overheid op om rekening te houden met kwetsbare groepen ouderen die nu eenmaal een groter beroep doen op de zorg.

Mantelzorgboete aangenomen

Lang zag het er naar uit dat de Senaat weerstand zou bieden tegen de mantelzorgboete: het korten op de AOW van ouderen die bij hun kinderen wonen en van mensen in de bijstand die hun ouders in huis nemen. Maar op 1 juli stemde de Senaat in met een pakket bezuinigingsmaatregelen in de sociale zekerheid, o.a. de mantelzorgboete. De invoering van de mantelzorgboete voor AOW-ers werd uitgesteld tot 1 januari 2016. Maar of uitstel tot afstel zal leiden is nog maar de vraag. Mantelzorgers met bijstand en ouderen met een onvolledige AOW en een aanvullend inkomen voor ouderen (AIO) worden al per 1 januari 2015 gekort. Staatssecretaris Jetta Klijnsma zei eind juni tijdens de behandeling van het wetsvoorstel over de mantelzorgboete toe dat de regering het komende jaar zal benutten om samen met gemeenten, het

Sociaal Cultureel Planbureau, ouderenorganisaties en de organisatie van mantelzorgers Mezzo te onderzoeken wat de effecten zijn van de kostendelersnorm op de mantelzorg. Eind september ontving de Unie KBO een uitnodiging voor overleg met het oog op dit onderzoek.

Overleg met minister Asscher en staatssecretaris Klijnsma

Op 3 september zat de Unie KBO met de andere ouderenorganisaties aan tafel bij minister Asscher en staatssecretaris Klijnsma van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Delegatievoorzitter was Wil van der Kruijs, voorzitter van de Unie KBO en waarnemend voorzitter van de CSO. Wij toonden ons zeer bezorgd over de koopkrachtontwikkeling van grote groepen ouderen in Nederland als gevolg van stapeling van kosten vanuit verschillende departementen. Minister Asscher deed geen enkele toezegging. Hij zei te verwachten dat 2015 een zwaar jaar wordt voor iedereen, inclusief de ouderen. De delegatie van de ouderenorganisaties was na afloop van het overleg bepaald niet gerust.

Minister Asscher schoffeert ouderen

Dat bleek terecht. Nog diezelfde avond lekten nieuwe financiële overheidsmaatregelen voor Prinsjesdag uit. Hieruit bleek dat vooral ouderen in 2105 opnieuw zullen opdraaien voor het sluitend maken van de begroting. AOW-ers betalen straks meer belasting. De zorgpremie gaat omhoog. De ouderenkorting, 20 jaar geleden ingesteld als compensatie voor achterblijvende koopkracht voor ouderen, wordt nu als 'belastingvoordeel' wegbezuinigd. De Unie KBO gaf uiting aan het ongenoegen van ouderen in de landelijke en in regionale dagbladen.

Onderzoek naar de beleving van koopkracht door de Unie KBO

De Unie KBO deed onder haar achterban onderzoek naar wat ouderen vinden van het koopkrachtverlies onder ouderen. Op 12 september plaatsten bijna alle regionale kranten van Nederland een groot artikel over de negatieve en bezorgde reacties van KBO-leden in het onderzoek.

Uitgelekte (Prinsjesdag)cijfers inzake koopkracht

De koopkrachtcijfers van de begroting lekten op 12 september uit. Eerdere berichten over extra bezuinigingen voor ouderen bleken waar te zijn. De directeur Manon Vanderkaa uitte die avond in het NOS-Journaal haar zorgen over de koopkracht van ouderen en vooral van ouderen met hoge zorgkosten: "Ongelofelijk! Hoe leg je dit uit naar kwetsbare ouderen met hoge zorgkosten?" De reactie van de Unie KBO werd ook op veel nieuwssites geplaatst.

Prinsjesdag

De cijfers van het NIBUD over koopkrachtverlies van ouderen werden bekend gemaakt. De Unie KBO was zwaar teleurgesteld. Ook dit jaar stonden er in de rijksbegrotingen veel maatregelen die specifiek ouderen treffen. Deze stapeling van nieuwe maatregelen op oude maatregelen raakt opnieuw ouderen extra. De Unie KBO maakt zich zorgen of gemeenten hulpbehoevende ouderen gaan compenseren voor de kosten in de huishoudelijke verzorging. We hebben die zorgen duidelijk overgebracht bij de landelijke politiek. Meerdere Kamerfracties hebben onze opmerkingen meegenomen in de Algemene Beschouwingen.

Directeur Manon Vanderkaa was op Prinsjesdag tafelgast in het televisieprogramma Tijd voor Max bij een uitzending over de knelpunten in ouderenzorg en mantelzorg. Samen met twee KBO-leden verwoordde zij de grote zorgen t.a.v. alle maatregelen die op ouderen afkomen. Onze kritiek op de

kabinetsplannen vonden we breeduit terug in landelijke en regionale kranten, op radio, t.v. en websites.

PENSIOENEN

Staatssecretaris Klijnsma meent dat de in juni voorgestelde wijzigingen in het pensioenstelsel in het wetsvoorstel "Aanpassing van het financieel toetsingskader" duidelijk, evenwichtig en eerlijk zijn voor jong en oud. Maar zijn ze dat ook? De Unie KBO gaf samen met de andere ouderenorganisaties een reactie op het wetsvoorstel. We uitten onder andere kritiek op de hoge buffers die de pensioenfondsen moeten aanhouden. De kans op indexering van de pensioenen wordt hierdoor veel kleiner. We maken deel uit van de zogenaamde Groep van 8, bestaande uit organisaties van werkgevers, vakbonden, jongeren en ouderen, die werkt aan een gezamenlijke reactie. De Groep zal er bij de Tweede Kamer op aandringen om de voorstellen in deze reactie over te nemen, als ze in oktober het wetsvoorstel bespreekt.

In de rondetafelconferentie over pensioenen in de Tweede Kamer op 3 september lichtte de Unie KBO haar kritiek op het wetsvoorstel toe. Het nieuwe toetsingskader van pensioenen is overbodig en schadelijk voor zowel jong als oud. Het is inconsistent en biedt schijnzekerheid. Het oude pensioenstelsel heeft zich inmiddels bewezen en kan met enkele aanpassingen nog jaren mee.

LANGDURIGE ZORG

Wet langdurige zorg

In september werd de Wet langdurige zorg in de Tweede Kamer aangenomen. De organisatie van de zorg zal veranderen evenals de aanspraken van burgers op zorg en de verdeling. De Unie KBO heeft samen met andere organisaties een aantal verbeteringen weten aan te brengen ten opzicht van eerdere plannen van de overheid, zoals meer keuzevrijheid en experimenten voor meer regie voor mensen die thuis of in een instelling 24 uur per dag zorg nodig hebben.

De Unie KBO blijft het hele proces nauwgezet en kritisch volgen en zal daarbij speciaal aandacht geven aan de situatie van ouderen die langer thuis blijven wonen en binnen de Wlz intensieve en zware zorg thuis gaan krijgen.

Wmo 2015

De Unie KBO nam met gemengde gevoelens kennis van het feit dat de Eerste Kamer op 8 juli met één stem meerderheid instemde met de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning, ook wel Wmo 2015. De Unie KBO is van mening dat de gedachten achter de vernieuwde Wmo niet verkeerd zijn. Laat mensen zelf aan het stuur. Dat wil echter geenszins zeggen dat mensen daarmee alles zelf moeten uitvinden. Mensen moeten wel goed worden toegerust om ook daadwerkelijk de dingen zelf te kunnen regelen en organiseren. De nieuwe Wmo geeft kansen door op een andere wijze naar zorg en ondersteuning te kijken. Wel vreest de Unie KBO dat bepaalde groepen mensen tussen de wal en het schip zullen vallen, vooral kwetsbare ouderen die zorg nodig hebben en die een klein of soms zelfs helemaal geen netwerk hebben van mensen die naar hen omzien. Blijven deze mensen in beeld en krijgen ze tijdig de zorg en ondersteuning die ze nodig hebben? De Unie KBO zal deze ontwikkeling nauwlettend in de gaten houden, onder meer via raadpleging van de achterban.

Cliëntenraadpleging

Van 4 september tot 4 oktober 2014 vond de tweede cliëntenraadpleging 'Zorg naar gemeenten' plaats. Die richtte zich op mensen die thuis zorg of ondersteuning krijgen.

De raadpleging was een initiatief van de Unie KBO en andere ouderenorganisaties samen met organisaties van chronisch zieken, gehandicapten en mantelzorgers. Gedurende vier weken konden mensen hun ervaringen met zorg en ondersteuning delen. Iedereen kon meedoen: cliënten, mantelzorgers en mensen die zorg inkopen via een persoonsgebonden budget.

De resultaten worden gebruikt om de overheveling van verzorging en ondersteuning naar gemeenten per 2015 in goede banen te leiden.

Wachlijsten voor zorg- en verpleeginstellingen

Deze zomer buitelden de onheilspellende berichten met betrekking tot het verzorgings- en verpleeghuis over elkaar. Zo zouden er toenemende wachlijsten ontstaan van enkele duizenden op zeer korte termijn tot zelfs 10.000 op iets langere termijn. We zouden zelfs afstevenen op een situatie waarin helemaal geen zorg meer wordt geboden aan nieuwe aanmeldingen. De overheid, zorginstellingen en zorgverzekeraars wezen naar elkaar. De Unie KBO gaf in de media aan dat zorgverzekeraars de gewenste zorg voor hun cliënten in zorginstellingen naar eigen keuze dienen in te kopen of dat zij ouderen zelf de regie over een budget dienen te geven.

In een artikel in het Brabants Dagblad constateerde de directeur, dat de aanstaande hervorming van de langdurige ouderenzorg steeds meer op een spel begint te lijken; een spel dat over de hoofden van de ouderen en hun mantelzorgers wordt gespeeld en het vertrouwen ondermijnt dat ouderen de zorg zullen krijgen die ze nodig hebben. Zij riep de overheid, zorgaanbieders en zorgverzekeraars op het spel te staken en samen te werken aan goede zorg op maat die beschikbaar is voor iedereen die dat nodig heeft.

MEDISCHE OUDERENZORG EN PREVENTIE

Eerstelijnszorg

De Tweede Kamer debatteerde op 3 juli over de eerstelijnszorg en sprak daarbij onder meer over de bekostiging van de huisartsenzorg. De Unie KBO informeerde vóór het debat de Kamerleden over haar standpunt. We betuigden steun aan de politieke intentie om de bekostiging van de huisartsenzorg te baseren op persoonsgerichte zorg i.p.v. op aandoeningsgerichte zorg. Voor ouderen die vaak meer aandoeningen tegelijk hebben is het essentieel dat huisartsen zich focussen op de hele persoon.

We lieten de Kamer ook weten dat deze ontwikkeling niet los gezien kan worden van ontwikkelingen rond wijkverpleegkundigen, preventie, farmaceutische zorg en de Wmo. Er moet daarom ook financiële ruimte komen voor overleg tussen hulpverleners.

Kwaliteit van zorg in ziekenhuizen

De Unie KBO zet in het project Seniorvriendelijk Ziekenhuis haar lobby voor kwaliteit van zorg in ziekenhuizen voort. Deze zomer werden de kwaliteitscriteria bekend voor ziekenhuizen die in 2015 (opnieuw) het keurmerk Seniorvriendelijke Ziekenhuis willen behalen. De kwaliteitsaspecten zijn in nauwe samenspraak met medische adviseurs (onder meer geriateren) en de samenwerkende

ouderenbonden aangepast en aangescherpt. Zo is onder meer toegevoegd dat ziekenhuizen bij ouderen moeten letten op ondervoeding en dat er extra aandacht voor mantelzorgers moet zijn. Aangescherpt zijn onder meer de criteria over beschikbaarheid van het geriatrische team buiten kantooruren en over extra tijd voor gezamenlijke besluitvorming.

Aanpak eenzaamheid

Staatssecretaris Van Rijn van VWS schreef op 16 juli een brief aan de Tweede Kamer over eenzaamheid, dat volgens hem een sterk onderschat probleem is. Hij kondigde een actieplan aan om de lokale aanpak te versterken, een bewustwordingscampagne uit te breiden, informatievoorziening te verbeteren en de samenwerking op gebied van zorg en welzijn te intensiveren. De staatssecretaris heeft het actieplan ontwikkeld met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en Coalitie Erbij. De Unie KBO is lid van deze Coalitie.

De Unie KBO liet in een persbericht weten blij te zijn met de brief en de ambities van de staatssecretaris. Wij wezen er wel op dat de geschetste decentrale kansen ook een keerzijde hebben. Als eenzaamheidsbestrijding primair een zaak wordt voor gemeenten, is het goed om te bedenken dat de huidige decentralisatie gepaard gaat met bezuinigingen. Gemeenten hebben een grote vrijheid in het besteden van de toegekende budgetten. De Unie KBO is er niet gerust op dat gemeenten goede afwegingen maken. Hier ligt dus duidelijk een taak voor onze lokale belangenbehartiging.

In een overleg met het ministerie van VWS stelde Manon Vanderkaa het risico aan de orde dat ouderen die veel zorg nodig hebben en langer thuis moeten blijven wonen, vereenzamen. Zij bracht de bijdrage van lokale KBO-afdelingen aan het voorkomen van eenzaamheid en de signaleringsfunctie van de vrijwillige ouderenadviseurs onder de aandacht van VWS.

Investeren in gezondheidspreventie bij ouderen

De directeur van de Unie KBO hield op 15 september een hartstochtelijk pleidooi voor het thema gezondheidspreventie en ouderen. Zij deed dit in het bijzijn van minister Edith Schippers, staatssecretaris Martin van Rijn en een aantal maatschappelijke organisaties tijdens een bijeenkomst die in het teken stond van "Alles is gezondheid". In de overtuiging dat het verbeteren van gezondheid bijdraagt aan een vitale maatschappij en een vitale economie, verbond zij zich namens de Unie KBO aan het Nationaal Programma Preventie. De Unie KBO werkt aan preventie via voorlichting over thema's als verantwoord medicijngebruik, via de vertaling in Nederland van het concept Age-Friendly Cities van de Wereldgezondheidsorganisatie en via het project Veilig Thuis: een integrale aanpak om een veilige woonomgeving te stimuleren.

Medicatiebeoordeling

De Unie KBO voerde een verkenning uit naar de medicatiebeoordeling. Deze wordt op dit moment zelden actief aangeboden, omdat apothekers en huisartsen de vergoeding te laag vinden. De verkenning laat kansen zien. Zo kan een medicatiecheck leiden tot vermindering van de totale zorgkosten.

De Unie KBO gebruikt de uitkomsten van de verkenning in haar landelijke belangenbehartiging. Zo organiseerden de Unie KBO en de Nederlandse Patiënten- en Consumentenfederatie (NPCF) op 29 september een bijeenkomst voor beslissers in de zorg over polyfarmacie bij ouderen.

VEILIGHEID

Veilig thuis

De Unie KBO werkt samen met het ministerie van Veiligheid en Justitie om de veiligheid onder senioren te vergroten. De Unie KBO zet met financiële ondersteuning van het ministerie haar expertise in voor de veiligheid van ouderen en heeft nu een uitgebreide brochure gemaakt vol met tips op het gebied van valpreventie, inbraakpreventie, brandveiligheid en veiligheid in huis. Daarnaast pleit de Unie KBO voor een integrale aanpak van het onderwerp, tussen de diverse stakeholders, maar ook tussen de diverse departementen. Dit heeft geleid tot de toezegging van een tweede rondetafelbijeenkomst. De bijeenkomst wordt door de Unie KBO en het ministerie van V&J voorbereid.

Kamervragen over onveilige sleutelkluisjes

Deze zomer leidde de pers aandacht voor onveilige sleutelkluisjes bij ouderen, waar de Unie KBO al geruime tijd aandacht voor vraagt, tot Kamervragen. Martine Baay-Timmerman (50PLUS/Baay-Timmerman) voelde de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan de tand. De vragen van het Kamerlid sloten goed aan bij de zorgen die de Unie KBO heeft rond de veiligheid van (kwetsbare) ouderen thuis. Staatssecretaris Van Rijn beantwoordde deze vragen op 22 september jl. Zowel in de vragen als in de antwoorden werd verwezen naar de veiligheidsprojecten in samenwerking met de Unie KBO.

Ook in de media bleef niet onopgemerkt dat Unie KBO zich sterk maakt voor de veiligheid van ouderen. Directeur Manon Vanderkaa lichtte dit toe in het NOS-Journaal en Radio 1. Ook lokaal en regionaal kregen we veel media-aandacht.

DIGITALISERING

Digitalisering van overheidsdiensten

De overheid streeft ernaar om alle communicatie tussen overheid en burger vanaf 2017 digitaal te laten verlopen. De Unie KBO heeft hier twijfels bij. We zijn in goed gezelschap van Bas Eenhoorn, vanaf 1 augustus nationaal commissaris voor de digitale overheid. Hij zegt op BNR. "Er zijn nog steeds mensen die niet op internet zijn aangesloten. Behóórlijk wat mensen."

De Unie KBO schreef eerder een brief aan minister Plasterk dat het streven om uiterlijk in 2017 alle zaken met de overheid digitaal te kunnen afhandelen niet haalbaar is. Bas Eenhoorn deelt deze mening. In diezelfde brief schreef de Unie KBO dat de overheid actie moet ondernemen om ook de digibete ouderen inspraak te geven tijdens het proces van digitalisering van de overheid. In de klankbordgroep die is ingesteld wordt geadviseerd over het gebruiksvriendelijker inrichten van de e-overheid. De Unie KBO blijft er bij de minister op aandringen om in die klankbordgroep ook ouderen zitting te laten hebben.

Digitalisering van de zorg

Op 2 juli hebben minister Edith Schippers en staatssecretaris Martin van Rijn in een brief aan de Tweede Kamer laten weten dat zij willen dat de mogelijkheden van e-health (digitale zorg) beter worden benut. E-health is zorg verlenen met behulp van de computer. Denk aan bloeddruk meten of

een consult met de huisarts. VWS consulteerde vooraf de Unie KBO over deze richtinggevende notitie. We zijn in hoofdlijnen positief over het voorgenomen beleid van de beide bewindslieden. De bewindslieden kondigden aan om half oktober met de ouderenorganisaties in gesprek te gaan over het vertrouwd maken van ouderen met de benodigde technologie. De Unie KBO gaat zeker op die uitnodiging in. Juist ouderen moeten zo snel mogelijk betrokken worden bij de ontwikkelingen van e-health.

Belangenbehartiging gebeurt niet alleen in rechtstreekse lobby naar de overheid, maar ook via projecten. Zo ook op Europees niveau. Samen met organisaties uit andere EU-landen ontwikkelt de Unie KBO in de projecten E-mosion en ChefMySelf digitale producten die ouderen in staat moeten stellen langer thuis te blijven wonen. De Unie KBO zorgt dat ouderen betrokken zijn bij de ontwikkeling en het testen van deze producten en bevordert op die manier dat producten ook echt geschikt zijn voor ouderen.

Bereikbaarheid geldautomaten

In september plaatsten enkele regionale dagbladen in Noord- en Zuid-Holland een brief van directeur Manon Vanderkaa over de bereikbaarheid en beschikbaarheid van pinautomaten. Zij stelt daarin aan de kaak dat banken nog altijd geen plan hebben voor pinautomaten op het platteland. Dat is slecht nieuws voor ouderen. De vaak genoemde norm van 5 km hemelsbreed is voor velen, bijvoorbeeld voor ouderen met een rollator, een onoverbrugbare afstand.

Naast afstand spelen ook veiligheid, obstakels en toegankelijkheid een rol. Hoe kom je veilig en snel naar de pinautomaat en hoe kom je veilig en snel terug? De Unie KBO wil dat banken en overheid samen kijken naar de toegangswegen, mogelijke vervoerswijzen en obstakels zoals drukke wegen, water of moeilijk begaanbaar terrein.

Een betere spreiding van pinautomaten op het platteland lijkt nu aandacht te krijgen van de politiek. Kamerleden dringen aan op een snel plan van de banken. Het kan ons als Unie KBO niet snel genoeg gaan.

Papieren treinkaartje met een chip

Vanaf 9 juli kan er in het openbaar vervoer alleen nog maar gereisd worden met de OV-chipkaart of een papieren kaartje met een chip daarop. Reizigers die gebruik maken van de keuzedagen kunnen deze alleen via de OV-chipkaart gebruiken. De Unie KBO en reizigersorganisatie Rover willen dat de papieren keuzedagkaart opnieuw in gebruik genomen wordt. Er gaat te veel mis, mede omdat het ophalen een ingewikkeld proces is en omdat 60-plussers zich vaak nog een vreemde voelen in de digitale wereld. De lobby heeft een toezegging van de NS opgeleverd om te komen met een oplossing. De NS heeft bovendien op aandringen van de Unie KBO en andere consumentenorganisaties het aantal oplaadpunten voor de OV-chipkaart uitgebreid.

De NS heeft toegezegd (oudere) reizigers te helpen het aantal onvolledige transacties (check in en check uit) terug te dringen, door hen te attenderen op het in- en uitchecken. De NS heeft hiervoor speciale stickers geplaatst bij het verlaten van de trein en verbetert de omroep op de stations hierover. Ook de ReisplannerPlus van NS geeft de mogelijkheid om een waarschuwing te ontvangen zodat uitchecken niet vergeten wordt.